

مسأله ثبت وقایع حیاتی در کشور ما

۲

انتخاب مناطق مورد مطالعه از حوزه‌های مختلف دو شهرستان با رعایت شرایط زیر بوده است :

- ۱ - وسعت مکانی منطقه .
 - ۲ - فاصله مکانی منطقه تا آمل و یا تجریش .
 - ۳ - اندازه جمعیت در منطقه .
 - ۴ - پیوستگی و عدم پیوستگی دهات بهم .
 - ۵ - اینکه منطقه در چه جهتی از مرکز شهرستان قرار گرفته بود .
 - ۶ - وضع راه منطقه .
 - ۷ - وضع جغرافیائی و طبیعی منطقه .
 - ۸ - بودن و نبودن سپاهی دانش در منطقه
 - ۹ - بودن و نبودن مروج کشاورزی در آن .
 - ۱۰ - باسواد بودن و بی‌سواد بودن کدخدا .
 - ۱۱ - وجود و عدم وجود انجمن ده در محل .
- نتایج حاصله از مطالعه :

اول مولد و مشابه در دوشهرستان :

۱ - کم و بیش کلیه کارمندان از کمی حقوق و مزایا و هزینه سفر خویش نالانند و تقریباً حقوقی دو برابر آنچه که اینک دریافت‌میدارند خواهان هستند .

۲ - نداشتن وسیله حمل و نقل برای ماموران ثبت احوال تولید اشکالات زیادی مینماید و اغلب کارمندان از اینکه در زمستان و تابستان

مجبورند ساعت‌ها وقت خود را تلف کرده و منتظر وسیله‌ای بمانند نگران هستند و چه بسا از رفتن به دهات بخصوص خودداری می‌کنند .

۳ - غالب کارمندان اداره ثبت احوال پیشنهاد می‌کنند که حوزه‌های سیاری به این صورت کنونی قابلیت و ظرفیت ثبت کامل رانداره و امر سیاری باعث بطی و کندی و تعویق ثبت وقایع گردیده و احیانا سبب می‌شود که وقایع اصولا ثبت نشوند .

۴ - از ثبت اعلامیه‌های ازدواج و طلاق ناراحت و ناراضی هستند و اظهار می‌کنند که انجام این کار مدت‌ها وقت آنها را تضییع کرده و هم برای مردم و هم برای ماموران جز دردسر و مزاحمت نتیجه دیگری ندارد. خصوصا اینکه هیچیک از محاضر بموقع اعلامیه‌ها را به اداره ثبت احوال مربوطه نفرستاده و ناگهان سیل اعلامیه‌ها بیک اداره از اکتاف ایران سرازیر و به رویهم انباشته می‌شود و به اظهار ماموران حوصله‌شان از مشاهده آنها سر می‌رود چه رسد به این که وقت خود را صرف ثبت آنها بکنند .

۵ - عدم یکنواختی اسناد سجلی سبب نارضائی ماموران است و تنوع زیادی که از بدو تاسیس اداره ثبت احوال در اسناد سجلی بوده است خاصه اسنادیکه در سالهای ۱۳۱۰-۱۳۱۴ مجری بوده است بعلت کوچکی قطع اسناد و تنوع مطالب باعث می‌شود که کلمات و عبارات ناخوانا باشد و ثبت تحولات را غیرممکن سازد و بنابراین ماموران ناگیرند برای ثبت تحولات اوراق اضافی ضمیمه اسناد سجلی نمایند که خود این اوراق نیز به علت اینکه با سنجاق به دفاتر سجلی متصل می‌شوند اولاً حجم دفاتر را به نحو بی‌تناسبی بالا می‌برند و از طرف دیگر موجب فرسودگی و پارگی اسناد سجلی می‌شوند .

۶ - کاغذهای سبک و بی‌استحکامی که برای اسناد سجلی در سالهای گذشته بکار رفته است حفظ اسناد سجلی را مشکل و احیانا غیر ممکن می‌سازد .

۷ - فریاد همه ماموران ثبت احوال از تهیه رونوشت‌شناسنامه بلند است - اینک اظهار خوشوقتی می‌نمایند که حداقل به آنها اجازه داده شده است که از کاغذ کپیه و کاربن استفاده کنند . حجم رونوشت‌شناسنامه در مواقع مختلف سال تغییر می‌کند و مخصوصاً ماههای مرداد ، شهریور که با گشایش مدارس همراه است از یک طرف و ماههای آذر و دی که مشمولین نظام وظیفه باید خود را معرفی کنند حجم مراجعه جهت اخذ رونوشت‌شناسنامه بطور سرسام‌آوری افزایش می‌یابد و تقریباً تمام کارهای دیگر را فلج و تعطیل می‌کند .

۸ - بیشتر کارمندان با تغییر فرم شناسنامه موافق هستند .

۹ - بیشتر کارمندان ثبت احوال با این نظر موافقند که حوزه‌های سیاری از بین برود و به دهبانان هرده تعلیمات لازم داده شود و دفتری مخصوص در اختیارشان گذارده شده وقایع مربوط را به ثبت برسانند و رابطی این وقایع و تحولات را به ماموران ثبت احوال گزارش کنند که وقایع بصورت دقیق‌تری ثبت شود.

۱۰ - کلیه بایگانی‌ها وضع اسفانگیزی دارند و جالب اینجاست که هر یک از اسناد سجلی در دوشخه پرمی‌شود و هر دوی آن اسناد در يك اداره بایگانی می‌شود. اولاً تهیه اسناد سجلی در دوشخه کار عبثی است و ثانیاً اگر منظور و فلسفه تهیه اسناد در دوشخه برای جلوگیری از خطر اتلاف و آتش سوزی باشد ضبط و بایگانی آنها در يك اداره و در مجاورت هم تعنی غرض است.

۱۱ - کلیه ادارات از کمبود کارمند ناانند و خصوصاً این کمبود در فصول و موافعی که حجم مراجعه برای رونوشت‌شناسنامه افزایش می‌یابد و به اوج و شدت خود می‌رسد.

۱۲ - ماموران ثبت احوال از اینکه اغلب مردم برای آنها شخصیتی را که لازمه يك مامور دولت است قائل نیستند، تاسف می‌خورند و این مطلب را باید تا حدی موافق تربیت اجتماعی و سطح فرهنگی مردم دانست که کم و بیش نسبت به تمام ماموران دولت بنظر خاصی می‌نگرند و از طرف دیگر تا حدی ماموران اداره ثبت احوال هم مقصر بودند و این تقصیر از آنها ناشی می‌شود که متأسفانه قوانین فعلی ما طوریت که يك مامور نادرست به آسانی می‌تواند برای مراجعان اشکالاتی تولید کند و احتیاطاً از این راه برای خود معاش نامشروعی دست‌وپا کند.

۱۳ - به چند دلیل ممکن است ثبت واقعه تاخیر افتد :

الف : وقتی که مامور به ده رجوع می‌کند ممکن است که کدخدا در آن وقت در ده نباشد در این صورت مامور نمی‌تواند کارش را انجام دهد و ناچار مراجعت می‌کند یا به ده دیگر سرکشی می‌کند.

ب : وقتی که مامور به ده رجوع می‌کند ممکن است صاحب واقعه در آن وقت در ده نباشد.

ج : وقتی که مامور به ده رجوع می‌کند، ممکن است صاحب واقعه کار زراعتی داشته باشد.

د : وقتی که مامور به ده رجوع می‌کند ممکن است صاحب واقعه احتیاجی به شناسنامه گرفتن و ثبت واقعات دیگر احساس نکند.

ه : ممکن است صاحب واقعه شناسنامه‌ای از يك فرزند قبلی خود داشته باشد که او فوت کرده و آن شناسنامه را بنام فرزند دوم خود کند.

و : ممکن است صاحب واقعه برای فرار از خدمت نظام وظیفه تعدداً برای فرزندش شناسنامه بگیرد .

ز : ممکن است صاحب واقعه برای استفاده از شناسنامه در امر جبردبندی و یا امر دیگر شناسنامه‌ای که صاحب آن فوت کرده باشد آنرا به اصطلاح « کور » نکند و واقعه فوت طبعاً ثبت نشود .

ج : کم بودن سن ازدواج (به دلیل احتیاج مادی) سبب خلاف کاری می‌گردد .

ن : صاحب واقعه ممکن است بنا بر اعتقادات خاص بومی خویش شناسنامه را سبب مرگ فرزند خود بداند و برایش شناسنامه بگیرد .

۱۴ - همه کدخدایان برای همکاری در ثبت وقایع چهارگانه حیاتی آماده‌اند .

۱۵ - مردم به دلایلی از آن جمله عدم درک صحیح و احساس بی‌نیازی به شناسنامه و راغب نبودن به ثبت واقعات برای ثبت آنها اقدام نکنند .

۱۶ - مردم به هر گونه زرفرمی در هر امر اجتماعی بی‌آنکه به نتایج حاصله آن پی‌برند رغبت نشان می‌دهند .
دوم موارد اختلاف در دو شهرستان .

۱ - وضع و موقعیت جغرافیائی و طبیعی شهرستان آمل و شهرستان شمیران کاملاً با یکدیگر متفاوت است . همسنگی و پراکندگی دهات و جمعیت در این دو ناحیه با یکدیگر اختلاف فراوانی دارند .

۲ - حدود ابواب جمعی حوزه‌های ثبت احوال این دو شهرستان کاملاً باهم متفاوت است چنانکه حوزه ماموریت مامورین سیاری در آمل گاه از ۱۰۰ هم تجاوز می‌کند و حال اینکه این عدد در شمیران از ۳۰ تجاوز نمی‌کند .

۳ - وسایل نقلیه نیز در دو شهرستان تفاوت فاحشی دارد و وسیله ارتباطی و راهها نیز باهم اختلاف دارند در شهرستان آمل دهاتی یافت می‌شود که در قله مرتفع کوهستانی قرار دارند و شش ماه از سال ارتباط آنها بعزت ریزش برف و باران و همچنین ریزش کوهستانی با محیط خارج قطع می‌گردد . و در مواردیکه این موانع موجود نیست بعزت عدم وجود راههای ماشین‌رو دسترسی به این دهات جز پیاده و یا قاطر و اسب امکان ندارد . و حال آنکه غالب دهات شمیرانات راههای ماشین‌رو داشته و وسایل ارتباطی فراوانی از تهران این دهات را بهم نزدیک و متصل می‌سازد . و دسترسی به این نواحی آسان است .

۴ - طرز برخورد و تربیت عمومی مردم این دو نواحی نیز

متفاوت است و متاسفانه مجبور به اذعان این حقیقت هستیم که ادراک عمومی مردم شمیرانات در تهیه شناسنامه و اعلام به موقع وقایع از حیث موالید تقریباً ۹۰٪ (۱) است و حال آنکه در شهرستان آمل این حد به ۶۰٪ نرسد. و بنابراین ثبت وقایع معوقه در سال در شمیرانات بین ۳ تا ۷ درصد است و حال اینکه این حد در آمل بسیار زیاد و محسوس است. ۵ - افراد فاقد شناسنامه در آمل فراوانند و حال آنکه در شمیرانات حدود آنها به تعداد انگشت شمار و ناچیزی محدود می‌شود.

هم‌اکنون « کادر مرکزی تحقیق » با همکاری و همفکری « استادان مشاور » طرح نوی تهیه کرده که نگارنده امیدوار است باهمتی که در جناب آقای دکتر صدر وزیر محترم کشور، جناب آقای مرتضی ورزی مدیر کل محترم طرح‌ها و بررسی‌های وزارت کشور مشاهده می‌شود و علاقهای که از طرف سازمان برنامه و اداره ثبت احوال کشور به این مهم معطوف است این طرح هرچه زودتر در دو شهرستان آمل و شمیران آزمایش شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جاب مع علوم انسانی

(۱) این درصدها با تناسب جمعیت بدست نیامده بلکه از روی اطلاعاتی است که مأموران ثبت احوال در اختیار کادر مرکزی تحقیق قرار داده‌اند.